

หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม
แผนกธรรมสนามหลวง
พุทธศักราช ๒๕๖๗

สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง
อาคารหอสมุดมหาจุฬาราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร
เลขที่ ๒๘๗ ถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๖๖๒ ๘๕๘๕

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง พุทธศักราช ๒๕๖๗.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, ๒๕๖๘.

๖๔ หน้า

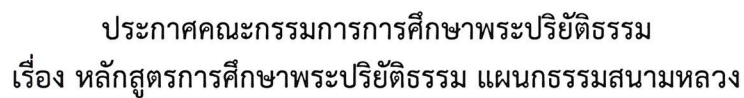
๑. พุทธศาสนา – การศึกษาและการสอน. I. ชื่อเรื่อง.

అడ.గం

ISBN 978-616-846455-8-5

พิมพ์ครั้งที่ ๑ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๘
จำนวนพิมพ์ ๕๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่
โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
๓๑๔-๓๑๖ ปากซอยบ้านบาตร ถนนบำรุงเมือง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐
โทร. ๐ ๒๒๒๓ ๓๓๕๑, ๐ ๒๒๒๓ ๕๕๔๘ โทรสาร ๐ ๒๒๒๑ ๒๙๑๑

ประกาศ ณ วันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ประธานกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ลุนัน อุกคศิโน)
แม่กองธรรมสนามหลวง

คำปรารภ

การศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ไทยแบ่งออกเป็น ๒ แผนก คือ แผนกบาลีและแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี นั้นมีมาแต่โบราณสมัย เป็นการศึกษาภาษาบาลีเพื่อให้เข้าใจคัมภีร์ต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา ผู้ที่สอบไล่ได้เรียกเป็นเปรียญตามชั้นภูมิแห่งความรู้ ในขณะที่ศึกษาอีกแผนกหนึ่ง คือ การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นการศึกษาธรรมวินัยในทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นให้เข้าใจเนื้อหาสาระแห่งธรรมเป็นภาษาไทย โดยวิธีศึกษาวิเคราะห์ เรียบเรียง และบรรยายธรรม ผู้ที่สอบไล่ได้เรียกเป็นนักธรรมตามชั้นภูมิแห่งความรู้ จำแนกเป็น นักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงพระดำริก่อตั้งและอุดหนุน การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ขึ้นเป็นปฐม เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๕ ก่อนจะเผยแพร่ กว้างขวางไปยังภิกษุสามเณรทั่วไป และทรงเอาพระทัยใส่เป็นพระธุระในการจัดทำหลักสูตร ตำราเรียน การเรียนการสอน ตลอดจนการสอบไล่ จนที่สุดแห่งพระชนมชีพ ในชั้นต่อมา พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลริวัณน สมเด็จพระสังฆราชเจ้า ทรงรับเป็นธุระดำเนินงานต่อ และทรงพิจารณาเห็นว่า การศึกษานักธรรมมิได้เป็นประโยชน์ต่อภิกษุสามเณรเท่า นั้น จึงทรง ตั้งหลักสูตรนักธรรมสำหรับฆราวาสขึ้น เรียกว่า ธรรมศึกษา มีครบทั้ง ๓ ชั้น คือ ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกันกับหลักสูตรนักธรรมของภิกษุสามเณร แตกต่างกันเพียงแต่ วิชาวินัยซึ่งปรับให้เหมาะสมกับคฤหัสถ์ การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ที่ตั้งขึ้นนี้ได้ใช้หลักสูตรและตำราเรียนเดิมสืบเนื่องมาช้านาน สร้างนักธรรมผู้ยึดเอาหลักธรรม คำสอนในพระไตรปิฎกเป็นหลักในการสั่งสอนประชาชนสร้างเสริมสังคมไทยให้เป็นสังคม อุดมคุณธรรมและปัญญาไว้อย่างมาก

ครั้งถึงพุทธศักราช ๒๕๖๒ มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรมขึ้น เพื่อยกระดับการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้เป็นระบบระเบียบเหมาะสมกับสถานการณ์ของสังคม และเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของไทย นอกจากนี้พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมขึ้น เพื่อใช้เป็นมาตรฐานการศึกษาพระปริยัติธรรม สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง โดยกองวิชาการและมาตรฐานการศึกษา จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานยกร่างและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมมีเอกภาพในทางนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติตามบริบทของพื้นที่ บนฐานปรัชญาการศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาพระพุทธศาสนา โดยได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในแต่ละกลุ่มวิชาและแต่ละระดับ โครงสร้างเวลาเรียน ตลอดจนแนวทางการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกัน พร้อมทั้งยังนำเสนอแนวทางในการใช้และบริหารจัดการหลักสูตรให้สามารถนำไปปฏิบัติได้โดยง่าย เพื่อให้เป็นทิศทางในการออกแบบและจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับ โดยเปิดโอกาสให้สำนักเรียน และสำนักศาสนศึกษาปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการโครงสร้างเวลาเรียนได้ตามความเหมาะสม เมื่อหลักสูตรผ่านกระบวนการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงได้ดำเนินการจัดพิมพ์ภายใต้การอำนวยการของสนามหลวงแผนกธรรมจนสำเร็จเป็นคู่มือสำหรับครูผู้สอนอยู่ในบัดนี้ ในนามของสนามหลวงแผนกธรรม ขออนุโมทนาแก่ที่ปรึกษา กรรมการ และคณะทำงาน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรทุกรูปและทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

อนึ่ง จึงควรรำลึกแลสรรเสริญพระเกียรติคุณแห่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า และเกียรติคุณแห่งพระเถรานุเถระผู้เป็นบูรพาจารย์ซึ่งได้สรรค์สร้างความรุ่งเรืองในการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมขึ้นไว้เป็นประโยชน์อย่างสูงในพระพุทธศาสนาแต่เก่านั้น หลักสูตรที่สำเร็จลงนี้ จึงยอมเป็นอนุสรณีย์ที่เฉลิมพระเกียรติคุณและเกียรติคุณไว้ไม่ให้เสื่อมสูญ ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ตลอดจนเทวานุภาพแห่งเทพดาผู้ทรงสัมมาทิฐิ ดำรงอาณาปทักษิณา พระพุทธศาสนา จงได้รักษาค้ำครองการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งในสยามรัฐสีมาอาณาจักร และในไพรชประเทศต่าง ๆ ให้ดำรงคงอยู่โดยสวัสดิ์ สมฤทธิ และสิทธิทุกประการตลอดกาลนาน เพื่อพระศาสนาของสมเด็จพระชินวรเมื่อนี้จักดำรงอยู่ตราบนาน เทอญ

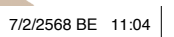
Veronika M. Schmid

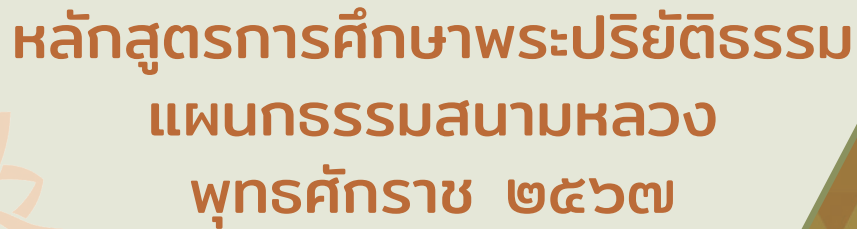
(สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า)

แม่กองธรรมสนามหลวง

សារប័ណ្ណ

ประกาศคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม	
เรื่อง หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง	๓
คำปรารภ	๕
สารบัญ	๗
หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง พุทธศักราช ๒๕๖๗	๙
ความสำคัญและความเป็นมา	๙
เป้าหมายการจัดการศึกษาตามหลักสูตร	๑๐
วิสัยทัศน์ของหลักสูตร	๑๐
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	๑๑
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	๑๑
ระดับการศึกษา	๑๑
กลุ่มวิชาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของกลุ่มวิชาในแต่ละระดับชั้น	๑๑
เวลาเรียนและโครงสร้างเวลาเรียน	๑๖
การวัดและประเมินผล	๑๖
ภาคผนวก	๑๙
รายละเอียดวิชาในหลักสูตร	๒๐
แนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ	๕๗
คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานยกร่างหลักสูตร	๖๐
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์หลักสูตร	๖๓

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หรือที่นิยมเรียกว่า นักธรรม เกิดจากพระดำริของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทย เพื่อให้ ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาเข้าใจพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึง อันจะเป็น พื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติในที่สุด

การศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมา เป็นการศึกษาตามหลักธรรมที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เพื่อให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจหลักธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา และน้อมนำไปฝึกอบรมปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา รวมถึงสามารถเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้พุทธศาสนิกชนนำไปปฏิบัติตน และประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้องเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนเองและสังคม แต่เดิมด้วยนิคมศึกษาเป็นภาษาบาลี จึงปรากฏว่าภิกษุสามเณรที่รู้ในพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้งมีจำนวนน้อย เป็นเหตุให้สังฆมณฑลขาดแคลนพระภิกษุผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกิจการในพระศาสนา ทั้งด้านการศึกษา การปกครอง และการแนะนำสั่งสอนพุทธศาสนิกชน ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงได้ทรงพระดำริวิธีการเล่าเรียนพระธรรมวินัยในภาษาไทยขึ้น สำหรับสอนภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหารเป็นครั้งแรก นับแต่ทรงรับหน้าที่ปกครองวัดบวรนิเวศวิหารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ เป็นต้นมา โดยทรงกำหนดหลักสูตรให้ภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ทั้งด้านธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดจนหัดแต่งเรียงความแก้กระทู้ธรรม เมื่อทรงเห็นว่าการเรียนการสอนพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยในวัดบวรนิเวศวิหารได้ผล ทำให้ภิกษุสามเณรมีความรู้กว้างขวางขึ้น เพราะเรียนรู้ได้ไม่ยาก จึงมีพระดำริที่จะขยายแนวทางนี้ไปยังภิกษุสามเณรทั่วไป

ในเวลาต่อมา สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรการเรียนนี้ ให้เผยแพร่ทั่วไปเป็นหลักสูตรนิกัธรรมสำหรับภิกษุสามเณรชั้นนวกะ (คือ ผู้บวชใหม่) ได้รับพระบรมราชานุมัติ ให้ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ หลักสูตรนี้ได้เกิดขึ้นมาเกินกว่าหนึ่งศตวรรษ และยังคง ดำเนินการจัดการเรียนการสอน พร้อมทั้งมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมตามเวลาและโอกาส

อย่างไรก็ดี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พุทธศักราช ๒๕๖๒ ขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมตามโบราณประเพณีได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ รวมถึงได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้วยดีจากภาครัฐ ตอบสนองนโยบายการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์และของชาติได้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมสนามหลวง แผนกบาลีสนามหลวง และแผนกสามัญศึกษา ขึ้นโดยลำดับ

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง พุทธศักราช ๒๕๖๗ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ ในครั้งนี้ กองวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง ได้นำสภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม รวมถึง ปัญหาและความไม่ชัดเจนของการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิม รวมถึงแนวทางและนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการยกร่าง หลักสูตร และดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ก่อนจะประกาศใช้หลักสูตร และเผยแพร่เอกสาร หลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

เป้าหมายการจัดการศึกษาตามหลักสูตร

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง เป็นการศึกษาเล่าเรียนคำสอนของพระพุทธเจ้า ในภาคภาษาไทย เป็นไปตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก โบราณราชประเพณี และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้ความเข้าใจปริยัติธรรมเหล่านี้ และน้อมนำไปสู่การปฏิบัติพัฒนาจิตใจและปัญญา เพื่อให้เกิดปฏิเวธ คือ การบรรลุมรรคผลนิพพาน และเผยแผ่พระศาสนา รวมถึงประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

วิสัยทัศน์ของหลักสูตร

หลักสูตรนี้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รู้และเข้าใจหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และสามารถน้อมนำพระธรรมของพระพุทธเจ้าและข้อคิดต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้พัฒนาตนเอง ทั้งด้านจิตใจ สติปัญญา และถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นที่สนใจ นอกจากนี้ หลักสูตรนี้ยังช่วยพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง ให้เป็นระบบ รวมถึงพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของกลุ่มวิชาธรรม

นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก
บอกความหมายและความสำคัญของหลักธรรมในธรรมวิภาค ปรีเฉพที่ ๑ หมวด ๆกะ ติกะ จตุกะ ปัญจะ ฉักกะ สัตตะกะ อัญญกะ นวกะ ทสกะ ปกัณณะ คหิปฏิบัติ ได้แก่ จตุกะ ปัญจะ ฉักกะ ตลอดจนมีศรัทธาเลื่อมใส และยกตัวอย่างเชื่อมโยงการปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นเพื่อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข	บอกความหมายและความสำคัญของหลักธรรมในธรรมวิภาค ปรีเฉพที่ ๒ หมวด ๆกะ ติกะ จตุกะ ปัญจะ ฉักกะ สัตตะกะ อัญญกะ นวกะ ทสกะ เอกาทสกะ ทวาทสกะ เตรสกะ ปณณรสกะ ตลอดจนมีศรัทธาเลื่อมใส และยกตัวอย่างเชื่อมโยงการปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นเพื่อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข	บอกความหมาย ความสำคัญของหลักธรรมชั้นสูงในธรรมวิจารณ์ ส่วนปรมัตถ-ปฏิบัติ และส่วนสังสารวัฏ ในสมถกัมมัฏฐาน ในวิปัสสนากัมมัฏฐาน ตลอดจนมีศรัทธาเลื่อมใส และยกตัวอย่างเชื่อมโยงการปฏิบัติตามหลักธรรมนั้นเพื่อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของกลุ่มวิชาวินัยบัญญัติ

นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก
บอกความหมาย ความสำคัญ และอธิบายข้อปฏิบัติตามพระวินัยในวินัยมุข เล่ม ๑ ที่พึงรู้ในระดับนวกภูมิ ว่าสิ่งใดที่ตนสามารถปฏิบัติได้ หรือปฏิบัติไม่ได้ เป็นพื้นฐานในการควบคุมตนเองและปฏิบัติตามหลักพระวินัยเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม	บอกความหมาย ความสำคัญ และอธิบายข้อปฏิบัติตามพระวินัยในวินัยมุข เล่ม ๒ ที่พึงรู้ในระดับมัชฌิมภูมิ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการควบคุมตนเอง และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นในสังคม	บอกความหมาย ความสำคัญ และอธิบายข้อปฏิบัติตามพระวินัยในวินัยมุข เล่ม ๓ และกฎหมายคณะสงฆ์ ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับต่าง ๆ รวมถึงเอกสารทางกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันพึงรู้ในระดับเถรภูมิ เพื่อประโยชน์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การประเมินผลปลายทางเพื่อตัดสินผลการเรียน ใช้การประเมินผลสอบในสนามหลวง ด้วยแบบทดสอบกลางของสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงที่บ่งชี้ถึงการบรรลุจุดหมายของหลักสูตรและสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน รูปแบบของแบบทดสอบเป็นแบบอัตนัย ผู้เรียนต้องสอบผ่านในสนามหลวงรวม ๔ วิชา คะแนนเต็มแต่ละวิชา ๑๐๐ คะแนน รวมเป็น ๔๐๐ คะแนน ต้องมีคะแนนรวมทุกวิชาไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คะแนน และแต่ละวิชาต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่า ๒๕ คะแนน จึงจะถือว่าสอบได้

ทศพูน

An abstract geometric pattern composed of numerous overlapping triangles of various sizes. The triangles are colored in muted tones: olive green, tan, reddish-brown, and grey. They are arranged in a way that creates a sense of depth and movement, with some triangles appearing to be layered on top of others. The pattern is set against a plain white background.

รายละเอียดวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม นักธรรมชั้นตรี

คำอธิบายรายวิชา

การแปลความธรรมชาติที่กำหนดให้ถูกต้อง การเขียนพรรณนาเรียงความธรรมชาตินั้นด้วย การคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับหลักธรรมหรือธรรมชาติอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อสื่อความหมายและนำไปสู่ การประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตของพุทธศาสนิกชน

จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการทำความเข้าใจความหมายและความสำคัญของธรรมาชาติ และ เชื่อมโยงธรรมาชาตินั้นกับหลักธรรมหรือธรรมาชาติอื่นที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งถ่ายทอดในรูปแบบการเขียน เรียงความตามแบบแผนที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของรายวิชา

๑. บอกความหมายและความสำคัญของธรรมภาสิตได้อย่างถูกต้อง
๒. วิเคราะห์และเชื่อมโยงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมภาสิตได้อย่างถูกต้อง
๓. เขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรมโดยใช้ทักษะทางภาษาไทยเพื่อการสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน
๔. เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการแก้กระทู้ธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
๕. เกิดศรัทธาและสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา

เนื้อหาสาระ

กฎเกณฑ์การแต่งเรียงความแก้กระทู้ธรรม

ธรรมภาสิตหมวดต่าง ๆ ในหนังสือพุทธศาสนสภาสิต เล่ม ๑

อัฐวรรค คือหมวดตน

ธัมมวรรค คือหมวดธรรม

อัปมาทวรรค คือหมวดไม่ประมาท

ปฏิกิริยาการรวมตัว คือ หนึ่งบวกหนึ่งได้สอง

กัมมวรรค คือหมวดกรรม

ปีณวารรค คือหมวตปีณว

กิเลสวรรค คือหมวดกิเลส

ปมาทวรรค คือหมวดประมาท

โกธวรรค คือหมวดโกรธ

ปาปพรรค คือหมวดบาป

ชั้นตีวรรค คือหมวดอดทน

บุคคลวรรค คือหมวดบุคคล

จิตตวรค คือหมวดจิต

ปณณวรรค คือหมวดบณ

ชยวรรค คือหมวดชนะ

มัจจจรรค คือหมวดมฤตย

ทานวรรค คือหมวดทาน

มิตตวรรค คือหมวดมิตร

ทกขวรรค คือหมวดทกข์

ยาจनावรรค คือหมวดขอ

แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารและตำราหลัก
 - นวโกวาท ส่วนธรรมวิภาคและคิหิปฏิบัติ
- หนังสือประกอบหลักสูตร
 - อธิบายธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๑
 - อธิบายธรรมในนวโกวาท
 - อธิบายคิหิปฏิบัติ ทิศวิภาค
 - ประมวลปัญหาและเฉลยในธรรมวิภาค

การประเมินผล

- **การประเมินระดับชั้นเรียน**
 - ประเมินจากกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม ชิ้นงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติแต่ละครั้ง เป็นต้น
 - ประเมินจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้วยเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง
- **การประเมินปลายทาง**
 - ประเมินจากการสอบวิชาธรรม ชั้นตรี ในการสอบธรรมสนามหลวง ผู้เข้าสอบต้องสอบผ่าน วิชาธรรมไม่น้อยกว่า ๒๕ คะแนน และต้องมีคะแนนสอบรวม ๔ วิชา ไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คะแนน

รายละเอียด

วิชาพุทธประวัติและศาสนพิธี **นักธรรมชั้นตรี**

คำอธิบายรายวิชา

ประวัติของพระพุทธเจ้าในระยะเวลาต่าง ๆ นับตั้งแต่ปฐมกาล ปฐมโพธิกาล มัชฌิมโพธิกาล
ปัจฉิมโพธิกาล และศาสนพิธีหมวดกศลวิธี บุญพิธี และทานพิธี

จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์และประวัติของพระพุทธเจ้า และอธิบายคุณค่าเชิงวรรณกรรมที่แฝงอยู่ในพุทธประวัติได้ พร้อมทั้งนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์ของรายวิชา

๑. บอกประวัติความเป็นมาของพระพุทธเจ้า และแบบอย่างพระจริยาวัตรที่ควรเจริญรอยตาม
๒. บอกรายละเอียดของศาสนพิธีหมวดกุศลวิธี บุญพิธี และทานพิธีที่กำหนดและปฏิบัติได้ตามแบบแผน
๓. บอกประโยชน์ และประยุกต์คุณค่าเชิงวรรณกรรมที่เกิดขึ้นจากการศึกษาพุทธประวัติได้
๔. เกิดศรัทธาและสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา

เนื้อหาสาระ

พทธรประวัติปริมาตร

<p> ปรีณทที่ ๑ ชมพูทวืปและปรรชชน
 ปรีณทที่ ๒ สักกชนบทและศากยวงค์
 ปรีณทที่ ๓ พระศาสดาปรรสูติ </p> | <p> ปรีณทที่ ๔ เสดีจอกกบรพพชา
 ปรีณทที่ ๕ ตรัสรู้ </p> |
|---|--|

ปฐมโพธิกาล

- ปรีณทที่ ๖ ปฐมเทศนาและปฐมสาวก
 ปรีณทที่ ๘ เสด็จจรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ
- ปรีณทที่ ๗ ส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนา
 และได้พระอัครสาวก

มัชฌิมโพธิกาล

- ปรีเฉพที่ ๙ ทรงบำเพ็ญพุททกิจในมคธชนบท
 ปรีเฉพที่ ๑๑ เสด็จโกศลชนบท
 ปรีเฉพที่ ๑๐ เสด็จสัฏกชนบท

แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารและตำราหลัก
 - นวโกวาท ส่วนวินัยบัญญัติ
 - วินัยมุข เล่ม ๑
- หนังสือประกอบหลักสูตร
 - วินัยวินิจฉัน
 - ข้อควรจำในวินัยมุข เล่ม ๑
 - ประมวลปัญหาและเฉลยวินัยบัญญัติ

การประเมินผล

- การประเมินระดับชั้นเรียน
 - ประเมินจากกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม ชิ้นงานหรือภาระงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติแต่ละครั้ง เป็นต้น
 - ประเมินจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้วยเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวงหรือที่ผู้สอนกำหนดขึ้นตามความเหมาะสม
- การประเมินปลายทาง
 - ประเมินจากการสอบวิชาวินัยบัญญัติ ชั้นตรี ในการสอบธรรมสนามหลวง ผู้เข้าสอบต้องสอบผ่านวิชาวินัยบัญญัติไม่น้อยกว่า ๒๕ คะแนน และต้องมีคะแนนสอบรวม ๔ วิชา ไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คะแนน

7/2/2568 BE 11:04

วิธีการจัดการเรียนการสอน

- การบรรยาย
 - การฝึกปฏิบัติ
 - การสนทนาหรือตั้งคำถามเพื่อสะท้อนคิด
- ฯลฯ

ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน

- ผู้สอนอาจแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม รวมถึงจัดชั่วโมงให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- ผู้สอนสามารถใช้การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้หรือรสนิยมในการค้นคว้าและสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการอ่านและการเขียน
- ผู้สอนอาจจัดการทดสอบก่อนเรียนหรือการทดสอบย่อย เพื่อวัดระดับความสามารถการเขียนหรืออ่าน เพื่อนำผลการทดสอบมาใช้พัฒนาการเรียนรู้ในรายวิชา

แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารและตำราหลัก
 - พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๒
- หนังสือประกอบหลักสูตร
 - วิธีเรียงความแก้กระทู้ธรรม ชั้นโท

การประเมินผล

- การประเมินระดับชั้นเรียน
 - ประเมินจากชิ้นงานที่มอบหมายให้เขียนในแต่ละครั้งด้วยเกณฑ์ที่เหมาะสม
 - ประเมินจากการทดสอบแต่งเรียงความแก้กระทู้ธรรมด้วยเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง
- การประเมินปลายทาง
 - ประเมินจากการสอบวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม ชั้นโท ในการสอบธรรมสนามหลวง ผู้เข้าสอบต้องสอบผ่านวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรมไม่น้อยกว่า ๒๕ คะแนน และต้องมีคะแนนสอบรวม ๔ วิชาไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คะแนน

เมฆุนสังโยค ๗

វិទ្យាសាស្ត្រ ៧

วิสุทธิ ๗

อัญจกะ หมวด ๘

อริยบุคคล ๘

វិទ្យា ៨

สมบัติ ๘

บทที่ ๕

อนุปพพวิหาร ๙

พุทธคุณ ๙

ឆ្នាំទី ៤

โลกุตตรธรรม ๔

วิปัสสนาญาณ ๙

สั่งผูกคุณ ๙

สัตว์ท้าว ๔

บทสกละ หนมวด ๑๐

๑๐

ทศพลญาณ ๑๐

บาร์มี ๑๐

๑๐

ສັມມັຕຕະ ໑໐

ส่งโยชน์ ๑๐

ส่งโยชน์ ๑๐

សំណួរ ១០

สัทธรรม ๑๐

เอกาทศกะ หมวด ๑๑

ปัจจัยการ ๑๑

ทวาทสกะ หมวด ๑๒

កិច្ចការ ១២

เตรสกะ หมวด ๑๓

รูปดังต่อไปนี้

ปณณรสะเก หมวด ๑๕

ຈຽດ ໑໕

วิธีการจัดการเรียนการสอน

- การบรรยาย
- การฝึกปฏิบัติ
- การสนทนาหรือตั้งคำถามเพื่อสะท้อนคิด ฯลฯ

ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน

- ผู้สอนอาจใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน เช่น การสนทนา
เนื้อหา กระบวนการกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ อภิปราย และตั้งข้อสรุป การตอบข้อซักถาม รวมถึงแนะนำ
แหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม รวมถึงจัดชั่วโมงให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- ผู้สอนสามารถใช้การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความ
กระตือรือร้นในการค้นคว้าและสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการอ่าน
- ผู้สอนอาจจัดการทดสอบย่อย เพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจในการเรียนเพิ่มเติม และนำผล
การทดสอบมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนในรายวิชา

แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารและตำราหลัก
 - ธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๒
- หนังสือประกอบหลักสูตร
 - ธรรมปรีทัศน์ ๒
 - ประมวลปัญหาและเฉลยธรรมวิภาค ปริเฉทที่ ๒

การประเมินผล

- การประเมินระดับชั้นเรียน
 - ประเมินจากกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม ชิ้นงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติแต่ละครั้ง เป็นต้น
 - ประเมินจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้วยเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง
- การประเมินปลายทาง
 - ประเมินจากการสอบวิชาธรรม ชั้นโท ในการสอบธรรมสนามหลวง ผู้เข้าสอบต้องสอบผ่านวิชาธรรมไม่น้อยกว่า ๒๕ คะแนน และต้องมีคะแนนสอบรวม ๔ วิชา ไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คะแนน

- พุทธประวัติเล่ม ๑, ๒ และ ๓
- ประมวลปัญหาและเฉลยอนุพุทธประวัติ

- ประเมินจากกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม ชิ้นงานหรือภาระงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติแต่ละครั้ง เป็นต้น
- ประเมินจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้วยเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง

- ประเมินจากการสอบวิชาอนุพุทธประวัติและศาสนพิธี ชั้นโท ในการสอบธรรมสนามหลวง ผู้เข้าสอบต้องสอบผ่านวิชาอนุพุทธประวัติและศาสนพิธีไม่น้อยกว่า ๒๕ คะแนน และต้องมีคะแนนสอบรวม ๔ วิชาไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คะแนน

รายละเอียดย
วิชาวินัยบัณฑิต นักรรรมชั้นโท

คำอธิบายรายวิชา

ความหมาย รายละเอียดตามพุทธบัญญัติที่ปรากฏนอกพระปาติโมกข์เรื่องกายบริหาร บริหารบริโภค
นิสัย วัตร การระ จำพรรษา อุโบสถ อุปถัมภ์ การถือปฏิบัติ กาลิก ภัณฑะต่างเจ้าของ วินัยกรรม และในหมวด
ปฏิญญา

จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจหลักการปฏิบัติตนในพระพุทธศาสนาและครองตนตามพระวินัยหรือระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม อันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธา

วัตถุประสงค์ของรายวิชา

๑. บอกความหมายของศัพท์สำคัญในพระวินัยได้อย่างถูกต้อง และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องในแต่ละประเด็น
๒. บอกประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระวินัย และโทษของการฝ่าฝืนพระวินัย
๓. เกิดศรัทธาและสำนึกในความสำคัญของพระพุทธานุภาพ

เนื้อหาสาระ

วินัยมข เล่ม ๒

สีกขาบทนอกพระปาติโมกข์ อภิสมภาร

กัญจน์ที่ ๑๑ กายบริหาร

กัณฑ์ที่ ๑๒ บริหารบริโณค

ຈົວ

บาตร

เครื่องอุปโภค

เครื่องเสนาสนะ

กัณฑ์ที่ ๑๓ นิสสัย

กัณฑ์ที่ ๑๔ วัตร

ปิยะวัตร

จริยาวัตร

วิธีวัด

กัณฑ์ที่ ๑๕ คารวะ

กัณฑ์ที่ ๑๖ จำพรรษา

กัณฑ์ที่ ๑๗ อุโบสถ

พิจารณา

แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารและตำราหลัก
 - วินัยมูข เล่ม ๒
- หนังสือประกอบหลักสูตร
 - อุปกรณ์วินัยมูข เล่ม ๒
 - ประมวลปัญหาและเฉลยวินัยบัญญัติ

การประเมินผล

- การประเมินระดับชั้นเรียน
 - ประเมินจากกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม ชิ้นงานหรือภาระงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติแต่ละครั้ง เป็นต้น
 - ประเมินจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้วยเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง
- การประเมินปลายทาง
 - ประเมินจากการสอบวิชานัยบัญญัติ ชั้นโท ในการสอบธรรมสนามหลวง ผู้เข้าสอบต้องสอบผ่านวิชานัยบัญญัติไม่น้อยกว่า ๒๕ คະแนน และต้องมีคะแนนสอบรวม ๔ วิชาไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คະแนน

รายละเอียดวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม นักธรรมชั้นเอก

คำอธิบายรายวิชา

การแปลความธรรมภาสิตที่กำหนดให้ถูกต้อง การเขียนพรรณาเรียงความธรรมภาสิตนั้นด้วย การคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับหลักธรรมหรือธรรมภาสิตอื่นและเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้อง เพื่อสื่อความหมายและนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตของพุทธศาสนิกชน

จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการทำความเข้าใจความหมายและความสำคัญของธรรมภาสิต และเชื่อมโยงธรรมภาสิตนั้นกับหลักธรรมหรือธรรมภาสิตอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งและแนบคาย พร้อมทั้งถ่ายทอดในรูปแบบการเขียนพรรณนาด้วยการใช้ทักษะทางภาษาไทยอย่างเชี่ยวชาญ

วัตถุประสงค์ของรายวิชา

๑. บอกความหมายและความสำคัญของธรรมภาสิตได้อย่างถูกต้อง
๒. วิเคราะห์และเชื่อมโยงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมภาสิตได้อย่างถูกต้องและลุ่มลึกด้วยกลวิธีที่เหมาะสมกับเหตุผล
๓. เขียนเรียงความกระตุ้นธรรมโดยใช้ทักษะทางภาษาไทยอย่างเชี่ยวชาญ เพื่อสื่อความหมายได้ชัดเจนและเป็นที่น่าสนใจได้โดยง่าย
๔. เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการแก้กระตุ้นธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
๕. เกิดศรัทธาและสำนึกในความสำคัญของพระพุทธศาสนา

เนื้อหาสาระ

กฎเกณฑ์การแต่งเรียงความแก้กระทู้ธรรม

ธรรมภาสิตหมวดต่าง ๆ ในหนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๓

อัตรารอค คือหมวดตบ

ทานวรรค คือหมวดทาน

อัปมาทวรรค คือหมวดไม่ประมาท

ธัมมวรรค คือหมวดธรรม

กัมมวรรค คือหมวดกรรม

ปฏิกิริยาการรวมตัว คือ หนึ่งบวกหนึ่งได้สอง

กิโลวัตต์ คือหน่วยกิโลวัตต์

ปัญญาวรรค คือหมวดปัญญา

ชั้นตีวรรค คือหมวดอดทน

บุคคลวรรค คือหมวดบุคคล

จิตตวรค คือหมวดจิต

มัจจุรโรค คือ หมดความตาย

7/2/2568 BE 11:04

แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารและตำราหลัก
 - ธรรมวิจารณ์
 - สมถกัมมัฏฐาน
 - วิปัสสนากัมมัฏฐาน
- หนังสือประกอบหลักสูตร
 - อุดการณ์ธรรมวิจารณ์
 - อุดการณ์สมถกัมมัฏฐาน
 - อุดการณ์วิปัสสนากัมมัฏฐาน
 - ประมวลปัญหาและเฉลยธรรมชั้นเอก

การประเมินผล

- การประเมินระดับชั้นเรียน
 - ประเมินจากกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม ชิ้นงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติแต่ละครั้ง เป็นต้น
 - ประเมินจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้วยเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง
- การประเมินปลายทาง
 - ประเมินจากการสอบวิชาธรรม ชั้นเอก ในการสอบธรรมสนามหลวง ผู้เข้าสอบต้องสอบผ่านวิชาธรรมไม่น้อยกว่า ๒๕ คะแนน และต้องมีคะแนนสอบรวม ๔ วิชา ไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คะแนน

- ประเด็นที่ ๓ สมัยที่ประทับอยู่ ณ คงไม่มหาโพธิและร่มไทร
 สมัยที่ประทับอยู่ ณ ร่มไม้มัจฉลินท์
 สมัยที่ประทับอยู่ ณ ร่มไม้ชลาสนิโครธ
 เสด็จโปรดฤๅษีปัญจวัคคีย์
 ประวัตินี้ว่า “อมฤตธรรม”
 ทรงแสดงปฐมเทศนาแก่อริยปัญจวัคคีย์
 โกลุฑตัณณดาบสได้ดวงตาเห็นธรรม
 ใจความสำคัญในปฐมเทศนา
- ประเด็นที่ ๔ ทรงอนุญาตเอหิภิกขุ แก่อริยปัญจวัคคีย์
 ทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรแก่อริยปัญจวัคคีย์
 ยสกลบุตรออกบวช
 ปฐมอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา
 สหายพระยสะ ๔ คน ออกบวชตาม
- ประเด็นที่ ๕ ส่งพระสาวก ๖๐ องค์ ไปประกาศศาสนา
 เสด็จมาทรมานชฎิล ๓ คนพี่น้อง
 ทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรแก่มุขชฎิลเก่า
 เสด็จไปกรุงราชคฤห์โปรดพระเจ้าพิมพิสาร
 แสดงคำว่า “อรหันต์” ซึ่งเป็นคำดั้งเดิม
 ทรงรับสวนเวฬุวันเป็นอารามสงฆ์
- ประเด็นที่ ๖ ประวัตินี้พระอัครสาวกทั้ง ๒
 คุณธรรมพิเศษซึ่งมีอยู่ในพระอัครสาวกทั้ง ๒
- ประเด็นที่ ๗ ประวัตินี้พระมหากัสสปะและพระภัททกาปิลาณีเถรี
 ความมั่นคงในอุตถัมภ์ของพระมหากัสสปะ
 ประวัตินี้พระมหากัจจายนะ
- ประเด็นที่ ๘ ทรงพยากรณ์ปัญหามาณพ ๑๖ คน
 มาณพ ๑๖ คน พร้อมด้วยบริวารทูลขออุปสมบท
- ประเด็นที่ ๙ ประวัตินี้พระราธเถระ
 ประวัตินี้ของพระปณณมันตานีบุตร
- ประเด็นที่ ๑๐ เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์และพานันทกุมารออกบวช
 รับสั่งให้นวชนพระราหุลเป็นสามเณร
 พระพุทธบิดาขอพรเกี่ยวกับการบวชของกุลบุตร
 ทรงให้โอวาทแก่พระราหุล

แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารและตำราหลัก
 - พุทธานุพุทธประวัติ
- หนังสือประกอบหลักสูตร
 - พุทธประวัติเล่ม ๑, ๒ และ ๓
 - ปฐมสมโพธิ, พระปฐมสมโพธิกถา
 - อนุพุทธประวัติ
 - ประมวลปัญหาและเฉลยพุทธานุพุทธประวัติ

การประเมินผล

- การประเมินระดับชั้นเรียน
 - ประเมินจากกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม ชิ้นงานหรือภาระงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติแต่ละครั้ง เป็นต้น
 - ประเมินจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้วยเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง
- การประเมินปลายทาง
 - ประเมินจากการสอบวิชาพุทธานุพุทธประวัติ ชั้นเอก ในการสอบธรรมสนามหลวง ผู้เข้าสอบต้องสอบผ่านวิชาพุทธานุพุทธประวัติไม่น้อยกว่า ๒๕ คะแนน และต้องมีคะแนนสอบรวม ๔ วิชา ไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คะแนน

[illegible]

วิธีการจัดการเรียนการสอน

- การบรรยาย
 - กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อสรุป วิเคราะห์ หรืออภิปรายประเด็น
 - การสนทนาหรือตั้งคำถามเพื่อสะท้อนคิด
 - การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง
 - การสอนโดยการใช้กรณีหรืออุปนัย
- ฯลฯ

ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน

- ผู้สอนอาจใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน เช่น การสนทนา เนื้อหา กระบวนการกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ อภิปราย และตั้งข้อสรุป การตอบข้อซักถาม รวมถึงแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม รวมถึงจัดชั่วโมงให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- ผู้สอนอาจจัดการทดสอบย่อย เพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจในการเรียนเพิ่มเติม และนำผลการทดสอบมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนชั่วโมงเรียนปกติ

แหล่งการเรียนรู้

- เอกสารและตำราหลัก
 - วินัยมุข เล่ม ๓
 - พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ๒๕๖๐ และ ๒๕๖๑
- หนังสือประกอบหลักสูตร
 - อุปกรณ์วินัยมุข เล่ม ๓
 - ประมวลปัญหาและเฉลยวินัยบัญญัติ

การประเมินผล

- การประเมินระดับชั้นเรียน
 - ประเมินจากกิจกรรมในชั้นเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่ม ชิ้นงานหรือภาระงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติแต่ละครั้ง เป็นต้น
 - ประเมินจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจด้วยเกณฑ์การสอบธรรมสนามหลวง
- การประเมินปลายทาง
 - ประเมินจากการสอบวิชานัยบัญญัติ ชั้นเอก ในการสอบธรรมสนามหลวง ผู้เข้าสอบต้องสอบผ่านวิชานัยบัญญัติไม่น้อยกว่า ๒๕ คະแนน และต้องมีคะแนนสอบรวม ๔ วิชาไม่น้อยกว่า ๒๘๐ คະแนน

แนวทาง การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

สำนักเรียนหรือนักศาสนศึกษา มีการกิจในการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพและสาระวิชาที่จำเป็นตามหลักสูตร โดยจัดทำโครงสร้างเวลาเรียนให้เหมาะสม และนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในการ จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตามที่แต่ละกลุ่มวิชากำหนด เกิดสมรรถนะสำคัญ บนฐานของการปฏิบัติอย่าง เหมาะสมตามบริบทความพร้อมสภาพสังคมของแต่ละพื้นที่ และการให้ความสำคัญ ในเรื่องการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม
สนามหลวง ของแต่ละสำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาควรมีขั้นตอน ดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ
ของสถานศึกษา อาจมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน
หรือผู้ทรงคุณวุฒิตามความเหมาะสม

๒. จัดทำข้อมูลเฉพาะสำนักเรียนหรือนักศาสนศึกษา ได้แก่ โครงสร้าง เวลาเรียนของสถานศึกษา โดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์ความพร้อม สภาพ ปัญหา จุดเน้น ความต้องการของสำนักเรียนหรือนักศาสนศึกษา ตลอดจน ความต้องการของผู้เรียน และระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นกรอบในการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียน หรือนักศาสนศึกษานั้น ๆ

๓. ตรวจสอบพิจารณาข้อมูลเฉพาะสถานศึกษาที่จัดทำขึ้น ด้วยการพิจารณาคุณภาพ ความถูกต้อง ความเหมาะสม โดยสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบหรือรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนการประกาศใช้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และนำเสนอแผนการสอนนี้ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้ ในแต่ละสถานศึกษาอาจกำหนดจำนวนเวลาเรียนทั้งหมด วิธีการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล ให้เป็นไปตามความเหมาะสม แต่การกำหนดเนื้อหาสาระ และเวลาเรียนขั้นต่ำต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนดไว้

๓. จัดการสอนตามแผนการสอนที่ทําขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ได้แก่ การเตรียมการสอน เป็นการเตรียมสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดในแผนการสอน ที่ผู้บริหารให้ความเห็นชอบแล้ว หากจำเป็นต้องมีการปรับปรุงการจัดกิจกรรมก็สามารถทำได้ โดยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ทั้งนี้เมื่อเสร็จสิ้นการสอนแล้ว ควรทําค้นทักหลังสอน เป็นการบันทึกปัญหาที่พบในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งปัญหาของผู้เรียน ปัญหาจากกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาจากการประเมินผล การจัดการชั้นเรียน รวมถึงวิธีปรับปรุงแก้ไข

ในการติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร ควรดำเนินการนิเทศการสอน โดยอาศัยกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อช่วยให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพกระบวนการเรียนการสอน การให้คำชี้แนะต่าง ๆ แก่ผู้สอน ทั้งนี้แต่ละสำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาสามารถกำหนดและวางแผนการนิเทศขึ้น ได้ตามขั้นตอนการนิเทศการสอนได้อย่างอิสระ ภายใต้การกำกับติดตามของผู้บริหาร สถานศึกษาอย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ มีข้อบังคับคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม ว่าด้วยโครงสร้าง การบริหารงานและการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม และสถานศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๓ กำหนดให้มีศูนย์พระปริยัตินิตเทศก์แห่งคณะสงฆ์ เป็นศูนย์บริหารงาน ควบคุม ดูแลและประสานงานการปฏิบัติหน้าที่ของปริยัตินิตเทศก์ ทั้งในและต่างประเทศ ทำหน้าที่บริหารจัดการกระบวนการนิเทศภายนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้การศึกษา พระปริยัติธรรมเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน มีกรอบระเบียบการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและ ต่อเนื่อง มุ่งสู่คุณภาพ เน้นสร้างผู้เรียนเป็นคนดีมีความสามารถ มีความสุข เป็น ทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการดำเนินงานของสำนักเรียนหรือ สำนักศาสนศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คำสั่งแม่กองธรรมสนามหลวง

កំណត់/២៥៦៧

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานดำเนินโครงการผลิตคู่มือหลักสูตรนักรรรม
ตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ (เพิ่มเติม)

ด้วยกองวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้จัดทำโครงการผลิตคู่มือหลักสูตรนักเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังกล่าว เพื่อถวายสำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง และผู้ที่เกี่ยวข้อง นำไปปรับใช้ให้ถูกต้องเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

เพื่อให้โครงการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ และระเบียบการใช้จ่ายเงินอุดหนุนทั่วไปของทางราชการ จึงแต่งตั้งคณะทำงานดำเนินโครงการผลิตคู่มือหลักสูตรนักเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ เพิ่มเติมอีกหนึ่งราย คือ

นายเอียรदनัย เสริมบุญไพศาล อาจารย์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นคณะทำงาน
ยกร่าง ปรับปรุง แก้ไข และพิจารณาคำขอหลักสูตรนักเรียนธรรม

มีหน้าที่ยกร่างคู่มือนักเรียนตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม วางแผนแนวทางการดำเนินงาน ตรวจสอบพิสูจน์อักษรให้ถูกต้องก่อนการผลิต ตรวจสอบเอกสารขอบเขตของงานที่กำหนดตามวัตถุประสงค์ เงื่อนไขและรายละเอียดของงาน (TOR) เพื่อให้การดำเนินงานผลิตคู่มือหลักสูตรนักเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๒ บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการจัดส่งไปยังสำนักเรียน/สำนักศาสนศึกษา พร้อมทั้งจัดทำเอกสารประกอบการเบิกจ่ายไว้เป็นหลักฐานสำคัญ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนกว่าจะเสร็จการ

สั่ง ณ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๗

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
(สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า)

แม่กองธรรมสนามหลวง

๑. พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ผศ.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒. พระมหาภาควม วิโมกขจิตฺโต	ครูสอนพระปริยัติธรรมประจำสำนักเรียน วัดสุทัศน์เทพวราราม
๓. ดร.มารุต ทรรคณากรกุล	ผู้เชี่ยวชาญประจำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐสภา

